

האולימפיאדה היתה אמורה להוציא את יפן מהתהום. זה לא קרה

רותם קובנר

עניין כאוב". המילים הללו נכתבו אמנם מהמיית לכו של צופה מערבי, אך הן הלמו גם את המשח קים בסיאול ב-1988 ואת משחקי בייג'ין ב-2008. בכל שלוש הבירות המזרח-אסייתיות ניכר, גם אם במידה הולכת ופוחתת, ניסיון לא רק להתאים את עצמן לסטנדרטים מערביים אלא אף לעלות עליהם, באופן שלווה בתחושת חרדה מסוימת. זה לא היה בהכרח רע. האירועים היו מאורגנים למור

פת, ועוררו פטריוטיות מבית והערכה מבחוץ. ב-2009, כאשר הגישה טוקיו בשלישית את מועמדותה לאירוח, הרקע היה שונה לגמרי. העיר עשתה זאת עם תמיכה לאומית מצומצמת ונכשלה מול ריו דה ז'ניירו. באותה עת, סבלה הכלכלה ביי פן ממיתון ממושך וזה שנתיים גם האוכלוסייה החלה להצטמק. סיבות פנימיות אלו, כמו גם עלייתה הדרמטית של סין, הובילו לצמצום היומי-רות הלאומיות ועמן שכך גם הדחף להכרה בינ-

לאומית. ארבע שנים מאוחר יותר, כאשר טוקיו ניגשה שוב למכרו, הנסייכות שוב השתנו. זמן קצר לאחר רעיית האדמה, הצונאמי והאסון הגרעיני בפוקושימה, יפנים רבים קיוו שהמשחקים האולימפיים יוציאו את ארצם ממסלול ההתרסקות שאליה נכנסה. הפעם זכתה עיר הבירה לתמיכה גורפת של הממשלה והציבור. הוסייה באירוח לוותה בהכרה על בנייה נרחבת של תשתיות, וגרמה לפרץ של שמחה וציפיות גבוהות.

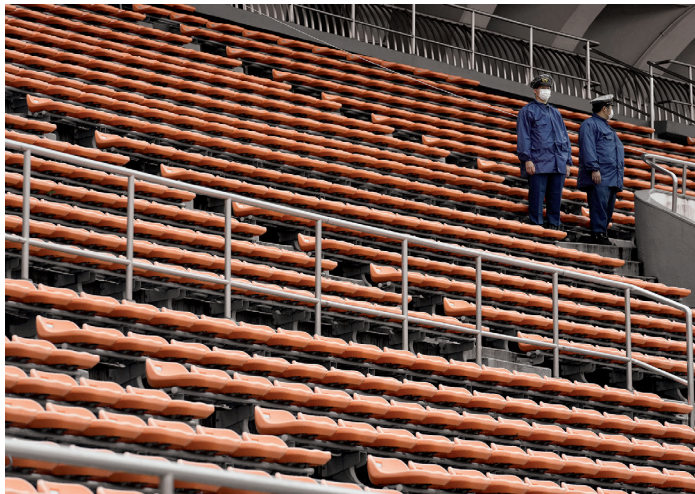
משחקי הקיץ בטוקיו ב-2020 היו אמורים ליצור סטנדרט חדש של איכות וחדשנות. המארגנים שמו דגש על קיימות, מיחזור (המדליות יוצרו מטלפונים ניידים) ואף שוויון מגדרי. יפן ציפתה ללא פחות מ-40 מיליון תיירים באותה שנה. אף על פי כן,

במהלך הזמן גברו גם הוויכוחים לגבי הקצאת הכספים, האיזון ואפילו הלוגו, בארץ שהתאפיינה בעבר בהסכמה חברתית רחבה, והאופטימיות הראשונה הלכה ונמוגה. עם זאת, גם חווי השחרות מגדרים ביותר לא יכלו לנבא את הפעטה של מגפה עולמית, וגרוע מכה שהאירוע ידחה בשנה ובסופו של דבר יתקיים תוך התנגדות ציבורית, ללא קהל ותוך כדי סגר בעיר.

משחקי טוקיו 2020+1, כפי שיש המכנים עתה את האירוע, כבר יצאו משליטה יפנית. זה שנים שהוועד האולימפי שולט במשחקים ללא סייג ושיקוליו פיננסיים לחלוטין. יפן היא למעשה בת ערובה של כוחות חזקים ממנה, וביטול האירוע, חרף כל המחאות, לא באמת עלה על הפרק. הניסיון היפני הממושך מלמד שאירוח האולימפיאדה אינו מטה קסמים. בנסיבות מסוימות יש בו להביא לכבוד, הכרה ותנופת פיתוח, ואילו בנסיבות אחרות, אפילו באותה העיר, יש בו להביא תחלואה, מורת רוח ואף חרטה. נותר רק לקוות, שלמרות כל המגבלות והחששות בצל המגפה, המשחקים ייזכרו בעיקר בשל הישגים ספורטיביים. ■

לים. הלסינקי, שהתחרתה בטוקיו, נבחרה מיד כמחליפה, אם כי בתוך זמן קצר המשחקים בוטלו גם שם עקב המלחמה באירופה.

יפן נאלצה להמתין עם הגשת מועמדותה עוד שנים ארוכות. עד 1952 היא היתה תחת כיבוש של בעלות הברית וארבע שנים לאחר מכן התקבלה כחברה בארגון האומות המאוחדות. כשתי שר תפוחיה לציר היא גילתה שהמסע חזרה לחיק משפחת האומות ולדימוי חיובי ארוך ופתלתל. כעבור, אירוח מגה-אירועי ספורט נותר כלי יעיל ללגיטימציה והכרה, וכך ב-1955 הוגשה שוב מועמדותה של העיר טוקיו, ללא הצלחה. ארבע שנים מאוחר יותר העיר ניסתה בשנית והצליחה, לאחר ששנה קודם אירחה את משחקי אסיה. רבים באסיה שמחו על הזכייה. זו היתה הפעם הראשונה מאז נפתחו המשחקים שהם נערכו ביבשת הגדולה ביותר. אף על פי כן, יש הטוענים שהזכייה לא נב-

שוטרים באצטדיון בטוקיו, החודש. המושבים יישארו ריקים © Eugene Hoshiko / AP

עה מרצון לקדם את אסיה, גם אם הדהיקולורניאליזם היה עתה בשיאו. היא היתה נעוצה ברצון להעניק, באמצעות הספורט, ריהיביליטציה מהירה למדינות הציר בצל המלחמה הקרה. ואכן, בתוך 12 שנים, כל השלוש אירחו את המשחקים, מהקל אל הכבד: איטליה ראשונה ב-1960, יפן ב-1964, וגרמניה אחרונה, ב-1972.

משחקי הקיץ בטוקיו היו הצלחה רבת. הארגון, הדיוק והנימוס הפליאו רבים. יפן ששה להודמנות להציג בפני העולם מדינה מודרנית, מאורגנת ורופפת שלום. גל בנייה והשקעה הפך את העיר למורדרנית יותר, גם אם לא בהכרח למושכת. טוקיו המשופצת והמודרנית היתה הוכחה חד-משמעית להתאוששותה של יפן מהמלחמה, למרות שהעבר לא נשכח לחלוטין, לפחות העבר שרוב היפנים רצו לזכור. את הלפיד האולימפי נשא הרץ סקאי יושינורי, שהישגו העיקרי באותה עת היה פרט שולי לכאורה: הוא נולד במחוז הירושמה ב-6 באוגוסט 1945, תאריך הטלת הפצצה האטומית הראשונה.

"ליפנים היו המשחקים חשובים להחריד", כתב עיתונאי בריטי, "לגבי טוקיו, שמירה על כבודה היה

●●● יפן היא אחת הכולטות בקרב המדינות שאירחו את המשחקים האולימפיים. בזכות לא פחות מתריסר מועמדות, שש זכיות וארבעה אירועים בפועל, הן בקיץ והן בחורף, היא ניצבת בביטחה במקום השלישי, שנייה רק לארה"ב בתקופה שמאז תום מלחמת העולם השנייה. עם זאת, מיקומה הגיאוגרפי הרחק מחוץ למרכז הפעילות האולימפית וקריאת התיגר שהשמיעה בעבר כלפי הסדר העולמי, מעלים תהיות לגבי העניין שגילתה במשחקים. מדוע התאוותה יפן לארחה אותם מספר כה רב של פעמים?

יפן השתתפה לראשונה במשחקים באולימפיאדת טוקהולם ב-1912. את האירוע סיימה המשלחת בת שני המשתתפים ללא כל מדינה. במשחקי אנטוורפן ב-1920 זכו נציגי יפן לראשונה בשתי מדליות כסף, ושמונה שנים מאוחר יותר, באמסטרדם, גם בשתי מדליות זהב.

הקפיצה הגדולה באמת התרחשה בלוס אנג'לס ב-1932, שעה שיפן הפכה, כמעט בן לילה, למעצמת ספורט. משלחתה זכתה בלא פחות מ-18 מדליות ודורגה במקום החמישי, לפני מעצמות ספורט כבריטניה וגרמניה.

עם ההישגים גבר התיאבון. תפקידה המשמעותי של יפן בהקמת חבר הלאומים ב-1919, בד בבד עם התגברות העוינות כלפיה במערב וההגבלות על הגירת יפנים לארה"ב, רק חיידו צורך כמעט נואש להוכיח שיפן ראויה לכבוד והערכה בדמות אירוח האולימפיאדה. יום הרעיון היה ראש העיר טוקיו, שהציע עוד ב-1930 לארחה את משחקי הקיץ. בעוד הדיון באיבו, בסתיו 1931, השתלטו כוחות יפניים על הטייטוריה הענקית והעשירה של חבל מנצ'וריה בצפון-מזרח סין, ומכאן

ואילך היה לפוליטיקה הלאומית תפקיד מרכזי בקבלת ההחלטות. הביקורת הבינלאומית החריפה כנגד המהלך דחפה את יפן לנטוש את חבר הלאומים ולרופף את קשריה עם המערב, אך ככל שהניכור התחזק כך גם גבר הרצון באירוח המשחקים.

בקיץ 1936 זכתה יפן סוף-סוף בזכות לארחה את המשחקים, שתוכננו ל-1940, אך השמחה היתה קצרה. בקיץ 1937 הפכה מלחמה נוספת, הפעם נגד סין כולה, לפוסקת אחרונה. הביקורת הבינלאומית שברה שיאים בסוף אותה השנה לנוכח הטבח ההמוני שביצעו כוחות הצבא היפני הקיסרי בבירה ננג'ינג. 99% מהציבור האמריקאי, כתב אחד מחברי הוועד האולימפי הבינלאומי בינואר 1938, הם אנטי-יפנים. בבריטניה קמה תנועה להחרמת המשחקים, וגם בטוקיו עצמה הלכו וגברו הקולות בעד ביטול המשחקים, מחשש שבמקום להביא כבוד ימיטו חרפה. בקיץ 1938 נפל הפור. היתה זו הפעם הראשונה והאחרונה ב-125 שנות קיומם של המשחקים האולימפיים שמדינה מארחת החליטה לוותר על אירוח המשחקים. ההכרה התקבלה ללא כל הבעת צער, לא בבית ולא מעבר